

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО”
(для молодших спеціалістів, бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

МАУП

Підготовлено професором кафедри правоохоронної діяльності
Ю. В. Александровим

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності
(протокол № 2 від 26.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Александров Ю. В. Навчальна програма дисципліни “Кримінальне право” (для молодших спеціалістів, бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 38 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Кримінальне право”, завдання для контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Кримінальне право України” у системі юридичних дисциплін належить до фундаментальних і профілюючих.

Кримінальне право як галузь у системі права відображає політику держави у сфері боротьби зі злочинністю. Воно базується на положеннях Конституції України й безпосередньо впливає на становлення і розвиток таких галузей права, як кримінально-процесуальне та кримінально-виконавче право, тісно взаємодіє з цивільним, трудовим, адміністративним та іншими галузями права, а також із кримінологією, судовою медициною, судовою психіатрією, юридичною психологією.

Боротьба зі злочинністю є одним з основних напрямків у роботі правоохоронних органів: прокуратури, органів внутрішніх справ, юстиції тощо. Від успішного розв’язання цієї проблеми безпосередньо залежить соціальний і економічний добробут суспільства, насамперед захист основоположних прав і свобод особи. Успіхи в подоланні злочинності є необхідною умовою функціонування правової держави.

У 2001 р. сталася визначна подія: замість Кримінального кодексу 1960 року було прийнято новий Кримінальний кодекс України (КК), який набув чинності з 1 вересня. Новий Кримінальний кодекс відкрив простір для прийняття низки інших кодексів (цивільного, кримінально-процесуального, податкового тощо), а також важливих законів.

Кримінальний кодекс України 2001 року є законодавчою базою в боротьбі зі злочинністю і спрямований на охорону ринкових відносин з багатокладною економікою і плюралістичною політикою, пріоритетом положень, що містяться в чинних міжнародних договорах, ратифікованих Верховною Радою України, а також на захист основних прав і свобод особи, тобто на реалізацію положень Конституції України та загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права. У Кримінальному кодексі 2001 року не залишилося без змін жодної із статей, а більшість з них взагалі не мали аналогів у Кримінальному кодексі 1960 року. У новому Кодексі втілено досягнення української кримінально-правової науки, її традиції і новації, що апробовані часом і практикою.

Курс кримінального права згідно зі структурою Кримінального кодексу України поділяється на Загальну і Особливу частини.

Загальна частина кримінального права містить норми, які визначають завдання, принципи і підстави кримінальної відповідальності,

формулюють інститути, що належать до злочину і покарання, визначають порядок призначення, а також звільнення від покарання і його відбування.

Особливу частину кримінального права становлять норми, що визначають суспільно небезпечні діяння, які є злочинами, та покарання, що застосовуються до осіб, які їх вчинили.

Курс кримінального права має висвітлити стрижневі та дискусійні проблеми в цій галузі й сприяти формуванню у студентів творчих здібностей і навичок засвоєння викладеного матеріалу. Основною методичною ідеєю викладання курсу є “навчити вчитися” кримінальному праву. Отже, неодмінною вимогою має бути проблемність викладання.

Дисципліна “Кримінальне право України” має чітку практичну спрямованість. Знання кримінального законодавства, його застосування й наукове пояснення — не самоціль, а засіб ефективної боротьби із суворим дотриманням законності дипломованих юристів зі злочинністю.

Під час вивчення цієї дисципліни мають використовуватися рішення Конституційного Суду України та постанови Пленуму Верховного Суду України, практика інших судів і слідчих органів з конкретних справ. Студентам рекомендується постійно вивчати матеріали часописів “Офіційний вісник України”, “Відомості Верховної Ради України”, “Право України”, “Вісник Верховного Суду України”, “Юридичний вісник України”, “Закон і бізнес” та ін., а також користуватися інформацією, яку надає соціологія цієї галузі права.

Кримінальне право як фундаментальна навчальна дисципліна і наука спонукає студента до творчого опанування не тільки лекційного матеріалу, а й матеріалів підручників та іншої кримінально-правової літератури; до самовиховання та набуття навичок наукового дискутування з проблемних питань: доказово й аргументовано, з теоретичним і практичним обґрунтуванням, урахуванням зарубіжного досвіду.

З позицій нового мислення про пріоритетність загальнолюдських цінностей кримінально-правова ідеологія все активніше застосовує метод порівняльного правознавства. Тому в курсі порівнюються кримінальні закони різних країн, зазначається загальне й особливе в них (ідеться про країни і СНД, і далекого зарубіжжя).

З метою розвитку історичного світогляду студентів, що особливо актуально у зв'язку з критичною переоцінкою багатьох подій у розвитку країни та її кримінального законодавства, під час вивчення

курсу мають робитись історичні екскурси при дослідженні конкретних інститутів і норм.

Вивчення курсу здійснюється на основі положень Конституції України, чинного кримінального законодавства, яке уособлює Кримінальний кодекс України.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Загальна частина
1	Поняття, предмет, завдання, система і принципи кримінального права України. Наука кримінального права
2	Закон про кримінальну відповідальність
3	Поняття злочину і класифікація злочинів
4	Кримінальна відповідальність та її підстави. Склад злочину і кваліфікація злочину
5	Об'єкт злочину
6	Об'єктивна сторона складу злочину
7	Суб'єкт злочину
8	Суб'єктивна сторона складу злочину
9	Стадії вчинення умисного злочину. Добровільна відмова при незакінченому злочині
10	Співучасть у злочині. Причетність до злочину
11	Множинність злочинів
12	Обставини, що виключають злочинність діяння
13	Звільнення від кримінальної відповідальності
14	Поняття, мета, система і види покарань
15	Призначення покарання
16	Звільнення від покарання та його відбування
17	Судимість
18	Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування
19	Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх
20	Питання Загальної частини кримінального права провідних держав світу

1	2
	Змістовий модуль II. Особлива частина
21	Поняття Особливої частини кримінального права, її система та значення
22	Злочини проти основ національної безпеки України
23	Злочини проти життя та здоров'я особи
24	Злочини проти волі, честі та гідності особи
25	Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи
26	Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина
27	Злочини проти власності
28	Злочини у сфері господарської діяльності
29	Злочини проти довкілля
30	Злочини проти громадської безпеки
31	Злочини проти безпеки виробництва
32	Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту
33	Злочини проти громадського порядку та моральності
34	Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення
35	Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації
36	Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян
37	Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку
38	Злочини у сфері службової діяльності
39	Злочини проти правосуддя
40	Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)
41	Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку
42	Питання Особливої частини кримінального права провідних держав світу
Разом годин: 432	

ЗМІСТ
дисципліни
“КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Загальна частина

Тема 1. Поняття, предмет, завдання, система і принципи кримінального права України.
Наука кримінального права

Поняття кримінального права. Предмет кримінального права. Завдання кримінального права.

Система кримінального права. Загальна та Особлива частини кримінального права. Поняття й система Загальної частини кримінального права.

Конституційні принципи кримінального права.

Кримінальне право як невід'ємна частина правової системи держави. Значення Конституції України для розвитку кримінального права на сучасному етапі. Кримінальне право й суміжні галузі: конституційне, адміністративне, кримінально-процесуальне, кримінально-виконавче та міжнародне право.

Наука кримінального права, її зміст і завдання. Зв'язок науки кримінального права з практикою застосування кримінального законодавства. Методи дослідження в науці кримінального права. Зв'язок науки кримінального права з іншими правовими і не правовими науками (кримінологією, статистикою, судовою медициною, судовою психіатрією тощо).

Система навчального курсу кримінального права.

Література: основна [1–5; 14];
додаткова [21; 22; 25; 27; 29; 31; 38–41]

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття, ознаки, значення (функції) кримінального закону.

Завдання кримінального закону. Кримінальний закон як джерело кримінального права, його особливості.

Історія розвитку кримінального права України. Кримінальний кодекс — звід кримінального законодавства України.

Кримінальний кодекс і його структура. Загальна та Особлива частини КК, їх органічна і нерозривна єдність. Поділ КК на розділи та статті. Структура статей КК. Диспозиція та санкція у статтях Особливої частини КК, їх види.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Набування чинності законом про кримінальну відповідальність. Припинення дії закону про кримінальну відповідальність. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Положення Конституції України як основа регулювання чинності закону про кримінальну відповідальність у часі.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі, принципи такої чинності. Поняття території країни. Видача злочинців.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види тлумачення: тлумачення-з'ясування і тлумачення-роз'яснення. Значення рішень Конституційного Суду України та постанов Пленуму Верховного Суду України щодо правильного застосування законів про кримінальну відповідальність у практиці боротьби зі злочинністю.

Література: нормативна [1; 2; 14]; основна [21; 25; 27; 29; 39–42; 48]

Тема 3. Поняття злочину і класифікація злочинів

Поняття злочину та його ознаки. Відмінність злочинів від інших правопорушень та антигромадських вчинків.

Малозначність діяння і наслідки її встановлення. Класифікація злочинів за ступенем їх тяжкості.

Література: нормативна [2]; основна [21; 25; 27; 29; 38; 41; 48]

Тема 4. Кримінальна відповідальність та її підстави. Склад злочину і кваліфікація злочину

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Поняття кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини, їх сутність і елементи, моменти виникнення і закінчення. Кримінально-правові відносини і кримінальна відповідальність. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Філософські й правові підстави кримінальної відповідальності. Склад злочину як єдина підстава кримінальної відповідальності.

Поняття і значення складу злочину. Співвідношення понять “злочин” і “склад злочину”.

Функції складу злочину. Елементи (сторони) складу злочину і його ознаки. Обов'язкові і факультативні ознаки.

Види складів злочину.

Склад злочину та його кваліфікація. Вимоги до кваліфікації злочинів, відмова від аналогії. Кваліфікація злочину як процес і як підсумок цього процесу. Етапи кваліфікації. Формула кваліфікації.

Література: нормативна [2; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 30; 37; 38; 41; 48]

Тема 5. Об'єкт злочину

Поняття об'єкта злочину та його значення. Суспільні відносини як об'єкт злочинного посягання.

Види об'єктів злочину: загальний, родовий, безпосередній. Значення родового об'єкта злочину для побудови системи Особливої частини КК.

Основний і додатковий безпосередній об'єкт злочину.

Предмет злочину, його поняття. Відмінність між об'єктом і предметом злочину. Відмінність предмета злочину від знаряддя і засобу вчинення злочину.

Потерпілий від злочину. Кримінально-правова класифікація потерпілих від злочину. Урахування законодавством особи потерпілого під час конструювання диспозицій статей Особливої частини КК.

Література: нормативна [1; 2]; основна [21; 25; 27; 30; 37; 39; 40; 43; 48]

Тема 6. Об'єктивна сторона складу злочину

Поняття об'єктивної сторони складу злочину та її значення.

Ознаки об'єктивної сторони складу злочину.

Суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) як зовнішній акт поведінки — обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину. Поняття кримінально-правової дії та її ознаки. Поняття кримінально-правової бездіяльності та її ознаки. Умови відповідальності за злочинну бездіяльність.

Суспільно небезпечні наслідки, поняття й види наслідків, так звані матеріальні та формальні склади злочину.

Поняття причинного зв'язку та його значення у кримінальному праві. Причинний зв'язок між діянням (дією або бездіяльністю) та суспільно небезпечними наслідками. Вимоги до співвідношення діяння та наслідків для встановлення наявності необхідного причинного зв'язку.

Час, місце, спосіб, обстановка, знаряддя і засоби вчинення злочину як обставини, що становлять ознаку об'єктивної сторони складу злочину (об'єктивні обставини вчинення злочину).

Література: нормативна [2; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28–30; 37; 39; 40; 48]

Тема 7. Суб'єкт злочину

Поняття суб'єкта злочину та його значення. Ознаки суб'єкта злочину.

Фізичність особи як ознака суб'єкта злочину. Поняття осудності й неосудності у кримінальному праві. Медичні та юридичні критерії неосудності. Ознаки цих критеріїв. Застосування до неосудних осіб примусових заходів медичного характеру. Відповідальність осіб, які захворіли на психічну хворобу після вчинення злочину, але до постановлення вироку. Обмежена осудність і наслідки її наявності.

Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, як ознака суб'єкта злочину. Відповідальність неповнолітніх.

Поняття спеціального суб'єкта злочину. Види спеціальних суб'єктів злочину.

Література: нормативна [1; 2; 8]; основна [21; 25; 27; 29; 39; 40; 48]

Тема 8. Суб'єктивна сторона складу злочину

Поняття суб'єктивної сторони складу злочину та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони складу злочину.

Поняття вини у кримінальному праві. Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони складу злочину.

Форми вини. Поняття умислу. Види умислу: прямий і непрямий, їх відмінність. Інтелектуальний і вольовий моменти умислу. Інші види умислу, відомі в теорії та практиці застосування кримінального законодавства. Особливості умислу у злочинах з формальним складом.

Необережність та її види: злочинна самовпевненість і злочинна недбалість. Інтелектуальні та вольові моменти цих видів необережності. Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу і злочинної недбалості від злочинної самовпевненості. Випадок (казус) і його відмінність від злочинної недбалості.

Складна (подвійна, змішана) форма вини. Особливості складів злочину зі складною формою вини.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину.

Поняття помилки та її значення. Юридичні та фактичні помилки, їх вплив на вирішення питань щодо кримінальної відповідальності.

Література: нормативна [1; 2]; основна [14; 21; 25; 27; 29; 30; 37; 39–41; 48]

Тема 9. Стадії вчинення умисного злочину. Добровільна відмова при незакінченому злочині

Закінчений та незакінчений злочини. Поняття стадій умисного злочину. Види стадій. Попередня злочинна діяльність і закінчений злочин.

Поняття та ознаки готування до злочину. Відмежування готування до злочину від виявлення умислу. Види підготовчих дій. Випадки, коли готування до злочину не призводить до кримінальної відповідальності.

Поняття й ознаки замаху на злочин. Види замаху на злочин. Закінчений і незакінчений замах на злочин. Поняття і види непридатного замаху на злочин та його караність. Відмінність замаху на злочин від готування до злочину і від закінченого злочину.

Підстави кримінальної відповідальності за готування до злочину і замах на злочин. Поняття закінченого злочину. Момент закінчення окремих видів злочину.

Добровільна відмова при незакінченому злочині та її ознаки. Підстави й умови виключення кримінальної відповідальності у разі добровільної відмови. Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.

Література: нормативна [2; 6]; основна [21; 26; 28; 29; 38–41; 48]

Тема 10. Співучасть у злочині. Причетність до злочину

Поняття і значення інституту співучасті у злочині.

Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті у злочині.

Види співучасників. Поняття виконавця, організатора, підбурювача й пособника. Форми співучасті у злочині, критерії їх виокремлення.

Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників. Кваліфікація діянь співучасників. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації.

Співучасть у злочинах зі спеціальним суб'єктом. Експрес виконавця. Особливості добровільної відмови співучасників.

Відповідальність за невдалі організаційні дії, підбурювання й пособництво.

Поняття причетності до злочину. Відмінність співучасті від причетності. Види причетності. Умови відповідальності за приховання злочину, придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом, і потурання злочину.

Література: нормативна [2; 4];
основна [25; 27; 29; 39; 40; 48]

Тема 11. Множинність злочинів

Поняття множинності злочинів. Ознаки множинності злочинів. Відмінність множинності злочинів від одиничних ускладнених злочинів: триваючих, продовжуваних і зі складним складом.

Види множинності злочинів.

Повторність злочинів та її види. Значення повторності для кваліфікації злочинів і призначення покарання. Відмінність повторності злочинів від продовжуваних злочинів. Повторність тотожних і однорідних злочинів.

Сукупність злочинів та її види. Відмінність сукупності злочинів від конкуренції норм. Ідеальна та реальна сукупність злочинів. Відмінність ідеальної сукупності злочинів від одиничного злочину зі складним складом. Кваліфікація злочинів при ідеальній і реальній сукупності.

Рецидив злочину та його види. Кваліфікація рецидиву злочинців.

Література: нормативна [2];
додаткова [21; 25; 27; 29; 30; 39–41; 48]

Тема 12. Обставини, що викликають злочинність діяння

Поняття і види обставин, що викликають злочинність діяння.

Поняття необхідної оборони у кримінальному праві. Право на необхідну оборону як конституційне та суб'єктивне право громадянина. Умови правомірності необхідної оборони, що стосуються посягання й захисту. Провокація необхідної оборони.

Уявна оборона і правові наслідки дії особи у стані уявної оборони.

Затримання особи, що вчинила злочин. Умови правомірності дій щодо затримання злочинця.

Поняття перевищення меж необхідної оборони та заходів, необхідних для затримання злочинця. Відповідальність за такі діяння.

Поняття крайньої необхідності. Умови правомірності крайньої необхідності. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони. Перевищення меж крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус. Умови, за яких виключається злочинність діяння, вчиненого за обставин здійснення фізичного або психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття законності наказу або розпорядження. Відповідальність особи, що виконала явно злочинний наказ або розпорядження, а також особи, яка віддала такий наказ або розпорядження. Умови звільнення від кримінальної відповідальності особи, що виконувала злочинний наказ або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком, і умови його правомірності. Ризик виправданий і невинуватий. Відповідальність за невинуватий ризик.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Умови, що виключають злочинність діяння при нанесенні шкоди в ході виконання такого завдання або пом'якшують покарання за нього.

Література: нормативна [1; 2; 14];
основна [17; 18; 21; 23; 27; 29; 39–41; 48]

Тема 13. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття, правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передаванням особи на поруки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Література: нормативна [1–3; 12; 14];
основна [21; 25; 27; 38–41; 48]

Тема 14. Поняття, мета, система і види покарань

Поняття й ознаки покарання. Відмінність покарання від стягнення. Мета покарання. Складові мети покарання.

Поняття та значення системи покарань. Види покарань. Класифікація покарань. Основні та додаткові види покарань. Покарання, що можуть застосовуватись як основні, так і додаткові (змішані покарання).

Основні покарання: громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

Додаткові покарання: позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; конфіскація майна.

Змішані покарання: штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Література: нормативна [1–3; 12; 14];
основна [21; 25; 27; 38–41; 48]

Тема 15. Призначення покарання

Принципи й загальні засади призначення покарання. Обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання. Види обставин, які пом'якшують і обтяжують покарання. Призначення покарання за незакінчений злочин і за злочин, вчинений у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.

Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

Література: нормативна [1–3];
основна [17–19; 21; 27; 29; 39–41; 48]

Тема 16. Звільнення від покарання та його відбування

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Положення, які характеризують цей вид звільнення від відбування покарання та його правові наслідки.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від покарання за хворобою.

Звільнення від покарання на підставі Закону України про амністію або акта про помилування.

Література: нормативна [2–4; 10; 13; 15];
основна [22; 23; 25; 27–29; 40–42; 48]

Тема 17. Судимість

Поняття та значення інституту судимості. Правові наслідки судимості. Строки погашення судимості і порядок їх обчислення. Умови та порядок зняття судимості.

Література: нормативна [2–4; 14];
основна [17–19; 21; 25; 27; 29; 39–41; 48]

Тема 18. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру, порядок їх призначення, продовження, зміни або припинення застосування. Примусове лікування.

Література: нормативна [2–4; 14];
основна [17; 21; 25; 27; 29; 39; 41; 48]

Тема 19. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Види покарань, які можуть застосовуватись до неповнолітніх: основні — штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк; додаткові — штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Обмеження в їх застосуванні до неповнолітніх.

Призначення покарання.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Погашення та зняття судимості.

Література: нормативна [1–3; 8; 14]; основна [17; 18; 21; 25; 27; 29; 39; 40; 48]

Тема 20. Питання Загальної частини кримінального права провідних держав світу

Історичні світові кримінально-правові школи (класична, антропологічна, соціологічна) та їх характеристика.

Джерела кримінального права провідних держав світу. Романо-германська, англосаксонська і мусульманська системи кримінального права, їх особливості.

Основні положення кримінального законодавства деяких зарубіжних країн щодо злочину.

Основні положення кримінального законодавства деяких зарубіжних країн щодо покарання.

Література: основна [32; 33; 45]

Змістовий модуль II. Особлива частина

Тема 21. Поняття Особливої частини кримінального права, її система та значення

Поняття Особливої частини кримінального права України та її значення. Єдність Загальної та Особливої частин кримінального права.

Система Особливої частини кримінального законодавства.

Завдання кримінального права в боротьбі зі злочинністю.

Роль науки кримінального права у розкритті змісту норм Особливої частини кримінального права, вирішенні питань правильної кваліфікації, а також у розробці нового кримінального законодавства України.

Джерела судової практики та їх значення для правильного розуміння й застосування норм Особливої частини. Методика аналізу складу злочину.

Література: нормативна [1; 2]; основна [26; 28; 29; 39; 40; 41; 44; 48]

Тема 22. Злочини проти основ національної безпеки України

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти основ національної безпеки України.

Злочини, що посягають на внутрішню безпеку України. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Диверсія. Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на зовнішню безпеку України. Державна зрада. Шпигунство.

Література: нормативна [1; 2]; основна [21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 23. Злочини проти життя та здоров'я особи

Злочини проти життя, їх поняття, загальна характеристика та види. Життя як об'єкт кримінально-правової охорони.

Поняття вбивства та його види. Умисне вбивство без кваліфікуючих, привілейованих ознак. Види умисного вбивства із кваліфікуючими ознаками. Види умисного вбивства із привілейованими ознаками. Інші злочини цієї групи.

Злочини проти здоров'я, їх поняття, загальна характеристика та види.

Умисне тяжке тілесне ушкодження. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Умисне легке тілесне ушкодження.

Побої і мордування. Каткування.

Зараження вірусом імунодефіциту чи іншої невиліковної хвороби. Зараження венеричною хворобою.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що ставлять в небезпеку життя та здоров'я, їх поняття, загальна характеристика та види. Незаконне проведення абортів. Залишення в небезпеці. Незаконна лікувальна діяльність.

Література: нормативна [1; 2; 14; 15]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 41]

Тема 24. Злочини проти волі, честі та гідності особи

Злочини проти волі, честі та гідності особи, їх поняття і загальна характеристика.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Захоплення заручників.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Інші злочини цього розділу.

Література: нормативна [1; 2; 14]; основна [17; 18; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 25. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, їх поняття і загальна характеристика.

Зґвалтування. Насильницьке задоволення статевої пристрасті не природним способом.

Примушування до вступу в статевий зв'язок.

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Розбещення неповнолітніх.

Література: нормативна [2; 14]; основна [17; 18; 21; 26; 28; 29; 39–41; 48]

Тема 26. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Злочини проти виборчих та інших політичних прав громадян. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму, роботі чи діяльності офіційного спостерігача.

Порушення таємниці голосування. Інші злочини цієї групи.

Злочини проти особистих прав громадян.

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії.

Порушення недоторканості житла. Інші злочини цієї групи.

Злочини проти сім'ї.

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння). Інші злочини цієї групи.

Злочини проти трудових прав, а також проти інтелектуальної власності.

Грубе порушення законодавства про працю. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Порушення авторського права і суміжних прав.

Інші злочини цієї групи.

Злочини проти свободи світогляду і віросповідання.

Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів або права брати участь у референду-

мі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Порушення таємниці голосування. Інші злочини цієї групи.

Злочини проти особистих прав громадян.

Література: нормативна [1; 2; 14]; основна [16–21; 26; 28; 29; 40; 48]

Тема 27. Злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти власності.

Корисливі злочини проти власності, поєднані із вилученням чужого майна із володіння власника.

Форми цього виду корисливих злочинів: крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, шахрайство, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Види зазначених злочинів залежно від розміру заподіяної шкоди та інших кваліфікуючих ознак.

Корисливі злочини проти власності, не поєднані із вилученням чужого майна із володіння власника.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом.

Некорисливі злочини проти власності. Умисне знищення або пошкодження майна. Погроза знищення майна. Необережне знищення або пошкодження майна. Порушення обов'язків щодо охорони майна. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

Література: нормативна [1; 2; 5; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 28. Злочини у сфері господарської діяльності

Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері господарської діяльності.

Злочини, що посягають на економічні інтереси держави.

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Контрабанда. Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті. Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків. Ле-

галізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків. Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на встановлений порядок зайняття господарською (підприємницькою) діяльністю.

Порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю. Зайняття забороненими видами господарської діяльності. Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Фіктивне підприємництво. Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на порядок фінансової діяльності.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Шахрайства з фінансовими ресурсами. Порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів. Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів. Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на встановлений порядок здійснення промислового виробництва та надання послуг.

Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма. Обман покупців та замовників. Фальсифікація засобів вимірювання. Випуск або реалізація недоброякісної продукції. Інші злочини цієї групи. Злочини, що посягають на свободу підприємницької діяльності.

Протидія законній господарській діяльності. Примушування до антиконкурентних узгоджених дій. Інші злочини цієї групи. Злочини, що посягають на встановлений порядок приватизації.

Незаконна приватизація державного, комунального майна.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [1; 2; 5; 11; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 29. Злочини проти довкілля

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти довкілля.

Злочини, що посягають на екологічну безпеку.

Порушення правил екологічної безпеки. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на порядок використання складових довкілля.

Забруднення або псування земель. Забруднення атмосферного повітря. Порушення правил охорони вод.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на порядок використання тваринного і рослинного світу.

Незаконна порубка лісу. Незаконне полювання. Незаконне зайняття рибним, звіриним іншим водним добувним промислом.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [1; 2; 5; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 30. Злочини проти громадської безпеки

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти громадської безпеки.

Злочини проти основ громадської безпеки. Створення злочинної організації. Бандитизм. Терористичний акт. Створення терористичної групи чи терористичної організації.

Інші злочини цієї групи.

Злочини проти порядку використання предметів, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства, або зловживання службовим становищем. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [2; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 31. Злочини проти безпеки виробництва

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти безпеки виробництва.

Порушення вимог законодавства про охорону праці. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах.

Література: нормативна [14]; основна [16–19; 21; 25; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 32. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Злочини проти власності на транспортні засоби і порядку їх використання.

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Незаконне заволодіння транспортним засобом.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на встановлений порядок функціонування транспорту.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу. Порушення чинних на транспорті правил. Пошкодження об'єктів магістральних газо- та нафтопроводів.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [2; 5; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 39; 40; 48]

Тема 33. Злочини проти громадського порядку та моральності

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти громадського порядку та моральності.

Злочини проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Хуліганство.

Злочини проти моральності.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості. Ввезення, виготовлення, збут і

розповсюдження порнографічних предметів. Створення або утримання місць розпусти і звідництва, сутенерство або втягнення особи у заняття проституцією. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [2; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 34. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення.

Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на встановлений порядок протидії захворюванню населення.

Порушення правил боротьби з епідеміями. Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції.

Література: нормативна [2; 5; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 37; 39; 40; 47; 48]

Тема 35. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Злочини у сфері охорони державної таємниці і конфіденційної інформації.

Розголошення державної таємниці. Втрата документів, що містять державну таємницю. Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави.

Злочини, що посягають на встановлений порядок перетинання державного кордону.

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на порядок формування Збройних сил України.

Ухилення від призову на строкову військову службу.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [2]; основна [21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 36. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Злочини, що посягають на авторитет державної влади.

Наруга над державними символами. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на нормальну діяльність державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян.

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцю.

Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.

Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на порядок забезпечення дійсності і збереження документів, штампів, печаток, а також інформації.

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів. Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Умисне пошкодження ліній зв'язку.

Злочини, що посягають на порядок функціонування відповідних правил.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Самоправство.

Література: нормативна [2; 5]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 37. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Поняття і загальна характеристика злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Несанкціонований збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яке зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Несанкціоновані дії з інформацією, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, що має право доступу до неї. Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [1; 2]; основна [17; 18; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 38. Злочини у сфері службової діяльності

Поняття і загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності.

Зловживання владою або службовим становищем. Перевищення влади або службовим становищем. Службове підроблення. Службова недбалість. Одержання хабара. Провокація хабара.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [1; 2; 9; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 34; 35; 39; 40; 48]

Тема 39. Злочини проти правосуддя

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти правосуддя.

Злочини, що посягають на конституційні права громадян у сфері правосуддя.

Завідомо незаконні затримання, привід або тримання під вартою. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Примушування давати показання. Порушення права на захист. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Злочини, що посягають на законодавчо регламентований порядок всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин справи.

Втручання в діяльність судових органів. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Посягання на життя суддів, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Завідомо неправдиве показання. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Приховування злочину. Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.

Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на відносини, пов'язані з виконанням судових рішень.

Невиконання судового рішення. Злісна непокоря вимогам адміністрації виправної установи. Дії, що дезорганізують роботу ви-

правних установ. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Порушення правил адміністративного нагляду.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [1; 2; 14]; основна [16–19; 21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 40. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)

Поняття, загальна характеристика та види військових злочинів.

Злочини, що посягають на порядок підпорядкованості та додержання військової честі.

Злочини, що посягають на порядок проходження військової служби.

Злочини, що посягають на порядок експлуатації озброєння і військової техніки та користування військовим майном.

Злочини, що посягають на порядок несення спеціальних служб.

Злочини, що посягає на порядок збереження військової таємниці.

Злочини, що посягають на порядок виконання військовими службовими особами своїх обов'язків і використання своїх прав і повноважень.

Злочини, що посягають на порядок несення військової служби у бойовій обстановці, районі воєнних дій та в інших особливих умовах.

Злочини, що посягають на вимоги законів та звичаїв ведення війни.

Література: нормативна [1; 2; 5]; основна [21; 23; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 41. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Злочини проти миру і безпеки людства. Застосування зброї масового знищення. Екоцид. Геноцид. Інші злочини цієї групи.

Злочини, що посягають на вимоги міжнародних договорів і конвенцій.

Порушення законів та звичаїв війни. Посягання на життя представника іноземної держави. Піратство. Найманство.

Інші злочини цієї групи.

Література: нормативна [1; 2]; основна [21; 26; 28; 29; 39; 40; 48]

Тема 42. Питання Особливої частини кримінального права провідних держав світу

Загальна характеристика Особливої частини кримінального законодавства деяких зарубіжних держав.

Джерела Особливої частини кримінального законодавства деяких зарубіжних держав.

Система Особливої частини кримінального законодавства деяких зарубіжних держав.

Література: основна [32; 33; 46]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Студенти виконують усі п'ять ситуацій

Ситуація 1

Увечері до Леоненка, що сидів поблизу свого будинку, підійшов неодноразово судимий Пугач у нетверезому стані і почав вимагати гроші, які Леоненко нібито йому заборгував. Коли Леоненко заявив, що ніякого боргу за ним немає, Пугач схопив його за комірці сорочки, з погрозами вбити повалив на землю й сам упав поруч з ним.

Підвівшись, Пугач вихопив з кишені фінський ніж і з криком “Заріжу!” накинувся на Леоненка. Той вихопив ніж із рук Пугача і, захищаючись (Пугач намагався задушити Леоненка руками), наніс йому поранення ножом і відбіг убік.

Пугач несподівано підвівся та, схопивши цеглину, замахнувся на Леоненка. Тоді той ударив його ногою. Удар призвів до смерті Пугача.

1. Чи є в діях Леоненка склад злочину? Чи можна сказати, що Леоненко діяв у стані необхідної оборони?

2. Назвіть умови, за яких дії особи вважаються такими, що створюють наявність необхідної оборони. Чим необхідна оборона відрізняється від заходів щодо затримання злочинця?

Відповідаючи на запитання, спирайтеся на ч. 3 ст. 27 та ч. 5 ст. 55 Конституції України, ст. 36, 38 КК України і постанову Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про необхідну оборону” від 26 квітня 2002 р. № 1.

Ситуація 2

Якимчук, Лупало та Сажнев вирішили обікрасти квартиру Ячменевої. Пізно вночі, коли (за їхніми відомостями) Ячменева мала бути на чергуванні, вони втрьох підійшли до її дому.

Сажнев залишився на вулиці для спостереження, а Якимчук і Лупало через вікно проникли у будинок. Проте Ячменева через хворобу була вдома. Побачивши злодіїв, вона почала кликати на допомогу. Тоді Якимчук ударив її ножом, через що вона померла. Схопивши найцінніші речі, Якимчук і Лупало вибігли на вулицю, де були затримані міліцейським патрулем. Сажнева поблизу будинку вже не було, бо він утік, коли почув зойки потерпілої.

1. Вирішіть питання про відповідальність Якимчука, Лупала й Сажнева.

2. Назвіть форми співучасті та види співучасників, спираючись на положення ст. 26–31 КК України та поняття про співучасть, а також постанову Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про корисливі злочини проти приватної власності” від 25 грудня 1992 р. № 12.

Ситуація 3

Чирва був засуджений за крадіжку з проникненням у житло (ч. 3 ст. 185 КК України) до п'яти років позбавлення волі. Через чотири роки він був звільнений умовно-достроково. Уже через місяць після звільнення Чирва вчинив кваліфіковане хуліганство (ч. 4 ст. 296 КК України), а ще через місяць заподіяв своїй знайомій Покотило умисне тілесне ушкодження середньої тяжкості (ст. 122 КК України), після чого був затриманий.

1. Визначте послідовність, порядок призначення та межі покарання Чирви.

2. У чому полягають загальні засади призначення покарання?

3. Чи має значення для визначення судом остаточної міри покарання той факт, що хуліганство й нанесення умисного тілесного ушкодження середньої тяжкості Чирва вчинив у стані алкогольного сп'яніння?

Відповідаючи на запитання, спирайтеся на положення ст. 65–73 КК України і постанову Пленуму Верховного Суду України “Про практику призначення судами кримінального покарання” від 24 жовтня 2003 р. № 7.

Ситуація 4

Пузач систематично пиячив, бив свою дружину Пузач Марію, ображав сусідок по квартирі Покотило і Мерзотенко, погрожував убивством.

Сусідки звернулися до міліції із заявою, і проти Пузача було порушено кримінальну справу за ст. 129 та ч. 1 ст. 296 КК України.

Через день після цього Пузач знову напився і побив свою дружину. Потім він постукав до кімнати Покотило і, коли та відчинила двері, ударив її ножом. На крики про допомогу прибігла Мерзотенко. Пузач також ударив її ножом близько серця. Від отриманої травми Покотило померла, а Мерзотенко вижила.

1. Кваліфікуйте дії Пузача.

2. Що є підставою кримінальної відповідальності? Назвіть сторони й ознаки складу злочину.

Відповідаючи на запитання, спирайтеся на ст. 115, 129, 296 КК України та постанови Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров’я людини” від 7 лютого 2003 р. № 2 та “Про судову практику у справах про хуліганство” від 22 грудня 2006 року № 10.

Ситуація 5

Подружжя Погребняків, збираючись на дачу, попросило сусідку Ненажера на час їхньої відсутності перебувати у квартирі.

З метою вчинення крадіжки увечері Іванченко та Загаров стали вибивати двері у квартирі Погребняків. Почувши це, Ненажера сховалася в туалеті й зачинила за собою двері на засувку. Вважаючи, що у квартирі нікого немає, злочинці забрали цінні речі й пішли. Тільки після цього Ненажера подзвонила у міліцію.

1. Кваліфікуйте дії Іванченка та Загарова, враховуючи, що у ході попереднього слідства Загарова було визнано неосудним, і до нього суд застосував примусові заходи медичного характеру. Дайте поняття неосудності й охарактеризуйте її медичний і юридичний критерії.

2. Чи є підстави для притягнення Ненажери до кримінальної відповідальності?

Відповідаючи на запитання, спирайтеся на ст. 19, 26, 185 КК України та постанови (Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про корисливі злочини проти приватної власності” від 25 грудня 1992 р. № 12 та “Про практику застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування” від 3 червня 2005 р. № 7.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Конституція України і питання кримінального права.
2. Поняття кримінального права і його предмет.
3. Законодавство України про кримінальну відповідальність.

4. Завдання і принципи кримінального права.
5. Поняття диспозиції й санкції статей Особливої частини КК України та їх види.
6. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
7. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.
8. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
9. Поняття злочину і його ознаки.
9. Класифікація злочинів залежно від ступеня їх тяжкості.
10. Підстава кримінальної відповідальності. Склад злочину, його ознаки і види.
11. Поняття та етапи кваліфікації злочину.
12. Об’єкт злочину і його види.
13. Предмет злочину і його відмінність від об’єкта злочину та від знарядь і засобів вчинення злочину.
14. Об’єктивна сторона складу злочину та її ознаки.
15. Суб’єкт злочину і його ознаки.
16. Поняття неосудності та її критерії. Обмежена осудність.
17. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.
18. Суб’єктивна сторона складу злочину та її ознаки.
19. Поняття вини, її форми і види.
20. Факультативні ознаки суб’єктивної сторони складу злочину.
21. Поняття, види та ознаки стадій вчинення умисного злочину.
22. Поняття співучасті у злочині, її ознаки і види співучасників.
23. Форми співучасті.
24. Кримінальна відповідальність співучасників, а також організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.
25. Добровільна відмова від вчинення злочину виконавцем та іншими співучасниками.
26. Повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки.
27. Поняття необхідної оборони та умови її правомірності.
28. Поняття заходів щодо затримання злочинця та умови їх правомірності.
29. Поняття крайньої необхідності та умови її правомірності. Значення фізичного або психічного примусу.
30. Виконання наказу або розпорядження.
31. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності та його види.
32. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку із закінченням строків давності.
33. Поняття й ознаки покарання.

34. Поняття мети покарання та її складові.
35. Система покарань, її ознаки та значення.
36. Класифікація покарань.
37. Штраф як вид покарання.
38. Виправні роботи як вид покарання.
39. Конфіскація майна як вид покарання.
40. Позбавлення волі та його види.
41. Загальні засади призначення покарання.
42. Обставини, які пом'якшують покарання.
43. Обставини, які обтяжують покарання.
44. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.
45. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
46. Призначення покарання за сукупністю вироків.
47. Поняття звільнення від покарання, його відбування та види звільнення.
48. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
49. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
50. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням.
51. Звільнення від покарання за хворобою.
52. Інститут амністії.
53. Інститут помилування.
54. Інститут судимості.
55. Поняття, мета та види примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких ці заходи можуть бути застосовані.
56. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
57. Види покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх, і особливості їх призначення.
58. Особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням.
59. Особливості умовно-дострокового звільнення неповнолітнього від відбування покарання.
60. Поняття, система і значення Особливої частини кримінального права.
61. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади".
62. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Умисне вбивство".

63. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Умисне тяжке тілесне ушкодження".
64. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Згвалтування".
65. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Порушення авторського права і суміжних прав".
66. Кримінально-правова характеристика складів злочину "Крадіжка" і "Грабіж". Їх розмежування.
67. Кримінально-правова характеристика складів злочину "Розбій" і "Вимагання". Їх розмежування.
68. Кримінально-правова характеристика складів злочину "Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем".
69. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї".
70. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Контрабанда".
71. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю".
72. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів".
73. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Протидія законній господарській діяльності".
74. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті".
75. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом".
76. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів".
77. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Шахрайство з фінансовими ресурсами".
78. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів".
79. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Створення злочинної організації".
80. Кримінально-правова характеристика складу злочину "Бандитизм".

82. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Порушення вимог законодавства про охорону праці”.
83. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами”.
84. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Незаконне заволодіння транспортним засобом”.
85. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Хуліганство”.
86. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів”.
87. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцю”.
88. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів) автоматизованих систем, комп’ютерних мереж чи мереж електрозв’язку”.
89. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Одержання хабара”.
90. Кримінально-правова характеристика складу злочину “Завідомо неправдиве показання”.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.
6. Закон України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” від 30 червня 1993 р. (із наступними змінами).

7. Закон України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 1 грудня 1994 р. (із наступними змінами).
8. Закон України “Про органи і службу у справах дітей та спеціальні установи для дітей” від 24 січня 1995 р. (із наступними змінами).
9. Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 5 жовтня 1995 р. (із наступними змінами).
10. Закон України “Про застосування амністії в Україні” від 1 жовтня 1996 р. (із наступними змінами).
11. Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” від 22 травня 2003 р. (із наступними змінами).
12. Положення про дисциплінарний батальйон у Збройних силах України: Затв. Указом Президента України від 5 квітня 1994 р.
13. Положення про здійснення помилування: Затв. Указом Президента України від 19 липня 2005 р.
14. Постанова Пленуму Верховного Суду України. — К., 2008.
15. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: Затв. наказом МОЗ України від 17 січня 1995 р. № 6.

Основна

16. Кримінальний кодекс України (з постатейними матеріалами). — К., 2007.
17. Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005). — К., 2005.
18. Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007). — К., 2007.
19. Сучасне кримінальне право України: нормативно-правові документи та судово-слідча практика. — К., 2005.
20. Андрушко П. П. та ін. Кримінальна відповідальність за порушення виборчих і референдних прав. — Х., 2004.
21. Великий енциклопедичний юридичний словник. — К., 2007.
22. Гацелюк В. О. Реалізація принципу законності кримінального права України. — Луганськ, 2006.
23. Дячук С. І. Виконання наказу чи розпорядження у кримінальному праві. — К., 2001.
24. Коваль А. М. Кримінальна відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав. — К., 2005.
25. Кримінальне право України. Загальна частина / За ред. М.І Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К., 2008.

26. *Кримінальне право України. Особлива частина* / За ред. М.І Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К., 2008.
27. *Кримінальне право України. Загальна частина* / За ред. В. А. Клименка, М. І. Мельника. — К., 2008.
28. *Кримінальне право України. Особлива частина* / За ред. В. А. Клименка, М. І. Мельника. — К., 2008.
29. *Кримінальний кодекс України: Наук.-практ. коментар* / За ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К., 2008.
30. *Кудрявцев В. Н.* Общая теория квалификации преступлений. — М., 1999.
31. *Митрофанов А. А.* Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація. — Одеса, 2004.
32. *Лейленд П.* Кримінальне право. Злочин. Покарання. Судочинство. Англійський підхід. — К., 1996.
33. *Международное уголовное право* / Под ред. В. Н. Кудрявцева. — М., 1999.
34. *Мельник М. І.* Корупція — корозія влади. — К., 2003.
35. *Міжнародно-правові стандарти поведінки представників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку.* — К., 2002.
36. *Музика А. А.* Відповідальність за злочини в сфері обігу наркотичних засобів. — К., 1998.
37. *Навроцький В. О.* Теоретичні поняття кримінально-правової кваліфікації. — К., 1999.
38. *Навроцький В. О.* Наступність кримінального законодавства України. — К., 2001.
39. *Науково-практичний коментар кримінального кодексу України.* — 4-те вид., преробл. та доповн. / За ред. М.І Мельника, М. І. Хавронюка. — К.: Юридична думка, 2007.
40. *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України* / За ред. С. С. Яценко. — К., 2008.
41. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення.* — К., 2002.
42. *Новицький Г. В.* Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України. — К., 2001.
43. *Тацій В. Я.* Об'єкт і предмет злочину у кримінальному праві України. — Х., 2003.
44. *Тростюк З. А.* Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу України. — К., 2003.
45. *Уголовное право зарубежных государств. Общая часть.* — М., 2003.
46. *Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть.* — М., 2004.
47. *Фесенко Є. В.* Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони. — К., 2004.
48. *Юридична енциклопедія.* — К., 1998–2004. — Т. 1–6.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Кримінальне право”	5
Зміст дисципліни “Кримінальне право”	7
Завдання для контрольної роботи.....	28
Питання для самоконтролю.....	30
Список літератури.....	34

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4446

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*

